

Bài 20

**CUỘC KHÁNG CHIẾN TOÀN QUỐC
CHỐNG THỰC DÂN PHÁP KẾT THÚC
(1953 – 1954)**

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Học xong bài này, HS :

1. Về kiến thức

Hiểu và trình bày được :

- Âm mưu của Pháp – Mĩ trong kế hoạch Nava như thế nào.
- Nét chính về diễn biến và tác dụng của cuộc Tiến công chiến lược Đông – Xuân 1953 – 1954 đối với cuộc kháng chiến chống Pháp.
- Thắng lợi có ý nghĩa về nhiều mặt của chiến dịch Điện Biên Phủ.

– Nét chính về quá trình đấu tranh trên mặt trận ngoại giao của ta ở Giơnevơ và nội dung của Hiệp định Giơnevơ.

– Nguyên nhân thắng lợi, ý nghĩa lịch sử của cuộc kháng chiến chống Pháp (1945 – 1954).

2. Về kĩ năng

– Rèn luyện kĩ năng phân tích, đánh giá, tìm nguyên nhân và ý nghĩa của các sự kiện lịch sử.

– Củng cố kĩ năng khái quát, nhận định, đánh giá những nội dung lớn của lịch sử.

– Tiếp tục rèn luyện kĩ năng sử dụng lược đồ, tranh, ảnh lịch sử để tự nhận thức lịch sử.

– Bồi dưỡng kĩ năng sử dụng các tư liệu tham khảo để làm sâu sắc thêm nhận thức lịch sử.

3. Về thái độ

– Khắc sâu niềm tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng và Bác Hồ đối với sự nghiệp kháng chiến, xây dựng Tổ quốc.

– Biết quý trọng và tự hào với những chiến thắng to lớn về các mặt của cuộc kháng chiến chống Pháp.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Về nội dung

a) Sau 8 năm tiến hành chiến tranh xâm lược Đông Dương, thực dân Pháp ngày càng lâm vào tình thế đầy khó khăn và bất lợi : Tại Đông Dương, việc thất bại liên tiếp trên mặt trận quân sự không những làm cho vùng chiếm đóng của Pháp ngày càng bị thu hẹp mà còn làm cho tình thế trên chiến trường ngày càng đi vào thế bị động phòng ngự và lúng túng trong việc bố trí lực lượng chiếm đóng tập trung hay phân tán. Cuộc chiến tranh xâm lược Đông Dương hao người, tốn của đã làm cho nền kinh tế – xã hội Pháp ngày càng gặp nhiều khó khăn. Chính trị rối loạn : 19 lần thay đổi chính phủ, 7 lần thay đổi tổng chỉ huy quân đội viễn chinh tại Đông Dương. Trong tình thế tuyệt vọng đó, Pháp vẫn ngoan cố tranh thủ thêm viện trợ của Mĩ, tập trung mọi cố gắng đẩy mạnh chiến tranh, hi vọng "kết thúc chiến tranh trong danh dự".

Về phía Mĩ, mục tiêu chiến lược của Mĩ ở Đông Dương là hất cẳng Pháp, do đó, sau khi đình chiến ở Triều Tiên, Mĩ đã khẩn trương tăng cường can thiệp sâu vào Đông Dương, thúc đẩy thực dân Pháp kéo dài và mở rộng chiến tranh bằng cách tăng viện trợ gấp đôi so với trước, tức chiếm 73% chi phí chiến tranh ở Đông Dương.

Có thể coi đây là những cố gắng cuối cùng của Pháp và Mĩ trong cuộc chiến tranh xâm lược Đông Dương.

b) Trước khi bước vào cuộc Tiến công chiến lược Đông – Xuân 1953 – 1954, so sánh lực lượng giữa ta và địch có lợi cho ta vì lực lượng kháng chiến của ta đã trưởng thành. Đặc biệt, từ sau thành công của Đại hội đại biểu lần thứ II của Đảng, lực lượng kháng chiến đã có những trưởng thành vượt bậc về mọi mặt chính trị, xây dựng hậu phương và chủ động mở liên tiếp các cuộc tiến công địch trên khắp các chiến trường. Đây là điều lí giải tại sao ta có thể chủ động ngay từ đầu trong cuộc Tiến công chiến lược Đông – Xuân 1953 – 1954.

c) Về thực hiện chủ trương và kế hoạch đông – xuân 1953 – 1954 :

– Ở mặt trận chính diện. Ta đã chủ động mở các chiến dịch trên những địa bàn trọng yếu, có ý nghĩa chiến lược để phân tán khối quân cơ động của địch tập trung ở đồng bằng Bắc Bộ (44 tiểu đoàn) thành 5 điểm tập trung : Đồng bằng Bắc Bộ, Điện Biên Phủ, Xê nô, Luông Phabang và Mường Sài, Plâyku.

– Ở mặt trận vùng sau lưng địch : Phong trào chiến tranh du kích phát triển rất mạnh mẽ, dưới nhiều hình thức chiến đấu linh hoạt. Đây là hoạt động phối hợp với mặt trận chính diện rất có hiệu quả, khiến cho địch càng lúng túng, bị động.

– Thắng lợi ở mặt trận chính diện và mặt trận vùng sau lưng địch trong cuộc Tiến công chiến lược Đông – Xuân 1953 – 1954 đã tạo điều kiện cho ta giành thắng lợi lớn ở Điện Biên Phủ.

d) Điện Biên Phủ trở thành điểm quyết chiến chiến lược là điều bất ngờ cho cả ta và Pháp – Mĩ. Bởi vì, khi vạch ra kế hoạch Nava, Pháp – Mĩ không ngờ rằng phải quyết chiến ở Điện Biên Phủ. Khi vạch ra chủ trương tác chiến trong đông – xuân 1953 – 1954, ta cũng không nghĩ tới phải quyết chiến ở Điện Biên Phủ.

Đứng trước những đòn tiến công quyết liệt của quân dân ta, Nava quyết định xây dựng Điện Biên Phủ thành tập đoàn cứ điểm mạnh, chấp nhận giao chiến với ta ở Điện Biên Phủ là xuất phát từ nhận định : Điện Biên Phủ đối với ta là quá xa hậu phương, địa hình rừng núi hiểm trở nên tiếp tế sẽ khó khăn ; ta chỉ có thể sử dụng lực lượng khoảng 1 đại đoàn, không thể sử dụng pháo cỡ lớn, nhiều lắm chỉ sử dụng được pháo 75mm. Nava quyết định xây dựng Điện Biên Phủ

thành "một pháo đài bất khả xâm phạm", một "cối xay thịt khổng lồ", một "cái bẫy hiểm ác" để tiêu diệt chủ lực của Việt Minh. Mĩ và Pháp rất hài lòng và chủ quan cho rằng ta không thể nào giành thắng lợi ở Điện Biên Phủ được.

Xuất phát từ việc Nava quyết định xây dựng Điện Biên Phủ thành tập đoàn cứ điểm mạnh, Điện Biên Phủ trở thành khâu chính của kế hoạch Nava, ta nhận định : muốn phá tan kế hoạch Nava, tất yếu phải tiêu diệt tập đoàn cứ điểm Điện Biên Phủ và ta hoàn toàn có khả năng đánh và thắng. Ta chấp nhận và dồn lực lượng cho trận quyết chiến chiến lược ở Điện Biên Phủ. Đó là điều mà cả Pháp và Mĩ không lường trước được.

e) Lúc này, các vụ xung đột trên thế giới có xu hướng giải quyết bằng giải pháp hoà bình, như việc kí kết Hiệp định đình chiến ở Triều Tiên (7 – 1953).

Trung Quốc và Liên Xô cũng chủ trương sớm đi tới một giải pháp hoà bình cho vấn đề Đông Dương theo kiểu đình chiến ở Triều Tiên.

Ngày 10 – 9 – 1953, Ban Thường trực Hội đồng hoà bình thế giới cũng thông qua Nghị quyết kêu gọi nhân dân các nước đấu tranh đòi chấm dứt chiến tranh, giải quyết hoà bình vấn đề Đông Dương.

Trong bối cảnh đó, bước vào đông – xuân 1953 – 1954, đồng thời với cuộc tiến công quân sự, ta đẩy mạnh cuộc đấu tranh ngoại giao, mở ra khả năng kết thúc cuộc chiến tranh bằng con đường hoà bình.

Chủ trương của Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh muốn giải quyết vấn đề kết thúc cuộc chiến tranh bằng đường lối hoà bình là xuất phát từ nguyện vọng hoà bình của nhân dân ta, nhân dân Pháp và nhân dân thế giới. Song hoà bình cũng như độc lập không thể tự nhiên mà có được, nó phải là kết quả của một quá trình đấu tranh gian khổ. Vì vậy, phải đẩy mạnh kháng chiến, tiêu diệt nhiều sinh lực địch hơn nữa thì chúng mới chịu thương lượng để giải quyết hoà bình trên cơ sở tôn trọng quyền độc lập, tự do của ta. Đó là mối quan hệ chặt chẽ giữa đấu tranh quân sự và đấu tranh ngoại giao để kết thúc cuộc kháng chiến.

2. Về phương pháp

– Chú ý hơn tới phương pháp trình bày và phân tích để hiểu bản chất và đánh giá đúng vai trò, tác dụng của các sự kiện đối với tiến trình lịch sử.

– Sử dụng phương pháp tường thuật sự kiện trong việc trình bày diễn biến của cuộc Tiến công chiến lược Đông – Xuân 1953 – 1954 và chiến dịch Điện Biên Phủ...

– Cố gắng cho HS tiếp xúc được với nhiều sử liệu : các loại tài liệu tham khảo, hoặc tham quan Bảo tàng Cách mạng... tham gia thảo luận các vấn đề do GV đưa ra để nâng cao nhận thức.

III – THIẾT BỊ, TÀI LIỆU DẠY – HỌC

– Lược đồ : + Hình thái chiến trường trong đông – xuân 1953 – 1954.

+ Diễn biến chiến dịch Điện Biên Phủ (1954).

– Địa VCD : Cuộc Tiến công chiến lược Đông – Xuân 1953 – 1954 và chiến dịch Điện Biên Phủ (do Công ti Bản đồ và Tranh ảnh Giáo dục – Nhà xuất bản Giáo dục ấn hành).

– Ảnh :

+ Biểu tượng chiến thắng Điện Biên Phủ.

+ Toàn cảnh Hội nghị Giơnevơ năm 1954 về Đông Dương.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY – HỌC

1. Mở bài

GV có thể sử dụng đoạn mở bài trong SGK, hoặc nêu nét khái quát giai đoạn kết thúc cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp xâm lược và nhấn mạnh : Các em theo dõi bài học hôm nay để biết được cuộc kháng chiến đã kết thúc như thế nào ?

2. Dạy và học bài mới

Mục I – Âm mưu mới của Pháp – Mĩ ở Đông Dương : Kế hoạch Nava

GV dựa vào SGK và phần *Những điều cần lưu ý* để làm nổi bật các ý sau đây :

– Hoàn cảnh ra đời của kế hoạch Nava.

Các số liệu để HS biết được : Sau 8 năm tiến hành chiến tranh xâm lược Đông Dương, Pháp ngày càng gặp nhiều khó khăn, lúng túng, không còn khả năng kéo dài chiến tranh được nữa.

Trong bối cảnh đó, được Mĩ giúp đỡ, kế hoạch quân sự Nava ra đời, với hi vọng giành lấy một thắng lợi quyết định để "kết thúc chiến tranh trong danh dự".

– Nét chính về nội dung của kế hoạch Nava.

– Việc Pháp – Mĩ triển khai kế hoạch Nava : cố gắng tập trung 44/84 tiểu đoàn ở đồng bằng Bắc Bộ, tiến hành càn quét, bình định... mở cuộc tiến công lớn vào Ninh Bình, Thanh Hoá...

Đó là những cố gắng lớn nhất và cuối cùng của thực dân Pháp, có sự ủng hộ và giúp đỡ to lớn của Mĩ (giải thích cho HS hiểu được câu nói của Thủ tướng Pháp Lanien).

Mục II – Cuộc Tiến công chiến lược Đông – Xuân 1953 – 1954 và chiến dịch Điện Biên Phủ năm 1954

1. Cuộc Tiến công chiến lược Đông – Xuân 1953 – 1954

Dựa vào SGK và phần *Những điều cần lưu ý*, GV tập trung làm rõ các ý sau :

– Về chủ trương kế hoạch quân sự đông – xuân 1953 – 1954 của ta :

+ Nhiệm vụ tiêu diệt sinh lực địch.

+ Phương hướng chiến lược : chủ động mở những cuộc tiến công, buộc địch phải phân tán lực lượng.

– Nét chính về cuộc Tiến công chiến lược Đông – Xuân 1953 – 1954 :

+ Ở mặt trận chính diện : Dùng lược đồ, lược thuật diễn biến chính và kết quả của các cuộc tiến công của ta trên khắp chiến trường Đông Dương.

+ Ở vùng sau lưng địch : Phong trào chiến tranh du kích phát triển mạnh.

Đánh giá kết quả chung các cuộc tiến công đông – xuân, nhấn mạnh ý : tạo điều kiện cho ta giành thắng lợi lớn ở Điện Biên Phủ.

2. Chiến dịch lịch sử Điện Biên Phủ (1954)

Dựa vào SGK, *Lược đồ diễn biến chiến dịch Điện Biên Phủ* và phần *Những điều cần lưu ý*, GV giúp HS nắm được những nội dung chính, cụ thể :

– Dựa vào *Lược đồ diễn biến chiến dịch Điện Biên Phủ*, GV mô tả : Pháp – Mĩ đã tập trung mọi cố gắng để xây dựng tập đoàn cứ điểm Điện Biên Phủ thành "một pháo đài bất khả xâm phạm", một cái "máy nghiền khổng lồ" và rất hi vọng giành một chiến thắng quân sự để "kết thúc chiến tranh trong danh dự".

– Ta chấp nhận đánh trận quyết chiến chiến lược ở Điện Biên Phủ. GV cần phân tích cho HS thấy được những cố gắng của toàn Đảng, toàn dân ta trong việc chuẩn bị cho chiến dịch.

Dựa vào *Lược đồ diễn biến chiến dịch Điện Biên Phủ* và sử dụng những bức ảnh sưu tầm được, GV nêu bật được :

– Nét chính về diễn biến, kết quả của từng đợt tiến công của quân ta vào tập đoàn cứ điểm Điện Biên Phủ.

– Nét chính về các chiến trường trên toàn quốc phối hợp chặt chẽ nhằm phân tán, tiêu hao, kìm chân địch, tạo điều kiện cho Điện Biên Phủ giành thắng lợi.

– Kết quả của chiến dịch Điện Biên Phủ, GV trình bày theo SGK.

– Về ý nghĩa, GV cần hướng dẫn HS phân tích để thấy ý nghĩa trọng đại của chiến thắng (chú ý nhấn mạnh những ý sau : đập tan kế hoạch Nava, giáng đòn

quyết định vào ý chí xâm lăng của thực dân Pháp và can thiệp Mĩ; tạo điều kiện thuận lợi cho đấu tranh ngoại giao).

Mục III – Hiệp định Giơnevơ năm 1954 về chấm dứt chiến tranh, lập lại hoà bình ở Đông Dương

1. Hội nghị Giơnevơ

Dựa vào SGK và phần *Những điều cần lưu ý*, GV nêu bật các ý sau :

– Bước vào đông – xuân 1953 – 1954, đồng thời với cuộc tiến công quân sự, ta đẩy mạnh đấu tranh ngoại giao, mở ra khả năng giải quyết vấn đề chiến tranh Đông Dương bằng con đường hoà bình.

– Xu hướng quốc tế giải quyết các vấn đề tranh chấp bằng giải pháp thương lượng, hoà giải.

GV trình bày về cuộc đấu tranh trên bàn hội nghị vô cùng gay gắt, phức tạp... và lí giải nguyên nhân của nó (lập trường của những người bảo vệ Tổ quốc và lập trường của kẻ cướp nước là rất khác nhau...). Cuối cùng, do điều kiện cụ thể của cuộc kháng chiến và do xu hướng chung của thế giới về giải quyết các vấn đề tranh chấp bằng thương lượng,... ta đã kí Hiệp định Giơnevơ về Đông Dương ngày 21 – 7 – 1954.

2. Hiệp định Giơnevơ

Dựa vào SGK, GV phân tích và yêu cầu HS ghi nhớ từng nội dung cơ bản của Hiệp định.

Về ý nghĩa của Hiệp định, GV hướng dẫn HS đọc SGK và phân tích để HS nhận thức được :

– Mĩ không thực hiện được âm mưu kéo dài, mở rộng và quốc tế hoá chiến tranh ở Đông Dương. Thực dân Pháp buộc phải chấm dứt chiến tranh, phải rút quân khỏi miền Bắc và cả nước ta.

– Là văn bản pháp lí quốc tế ghi nhận các quyền dân tộc cơ bản của nhân dân các nước Đông Dương và được các cường quốc, cùng các nước tham dự Hội nghị công nhận.

– Là mốc đánh dấu kết thúc thắng lợi cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp những năm 1946 – 1954, miền Bắc hoàn toàn giải phóng.

Mục IV – Nguyên nhân thắng lợi, ý nghĩa lịch sử của cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 – 1954)

1. Nguyên nhân thắng lợi

GV lần lượt phân tích các nguyên nhân thắng lợi của cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp như đã trình bày trong SGK.

2. Ý nghĩa lịch sử

GV lần lượt phân tích ý nghĩa lịch sử của cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp như đã trình bày trong SGK.

3. Sơ kết bài học

Đây là bài học về giai đoạn cuối của cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp những năm 1946 – 1954, GV chốt lại hai vấn đề :

– Trong cuộc đấu tranh quân sự, ta ở thế chủ động và chứng tỏ sức mạnh của cuộc kháng chiến (khái quát các chiến thắng, nhấn mạnh chiến thắng lịch sử Điện Biên Phủ).

– Cuộc đấu tranh ngoại giao tuy gay go, quyết liệt, nhưng cuối cùng Hiệp định Giơnevơ năm 1954 về chấm dứt chiến tranh, lập lại hoà bình ở Đông Dương được kí kết.

Nhấn mạnh : Cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp đã kết thúc thắng lợi. Nguyên nhân thành công và ý nghĩa lịch sử.

4. Gợi ý trả lời câu hỏi và bài tập cuối bài

Câu 1. Dựa vào mục II của bài để trả lời ; cần nêu được :

– Là thắng lợi lớn nhất vì trong cuộc kháng chiến ta mở nhiều chiến dịch, tiêu diệt nhiều sinh lực địch, nhưng chiến dịch Điện Biên Phủ là chiến dịch có quy mô lớn nhất, tiêu diệt nhiều sinh lực địch nhất (số liệu).

– Là thắng lợi quyết định vì đã đập tan hoàn toàn kế hoạch Nava, giáng đòn quyết định vào ý chí xâm lược của thực dân Pháp, làm xoay chuyển cục diện chiến tranh ở Đông Dương, tạo điều kiện thuận lợi cho cuộc đấu tranh trên mặt trận ngoại giao giành thắng lợi.

Câu 2. HS có thể lập bảng thống kê như sau :

Thời gian	Sự kiện
Ngày 10 – 12 – 1953	Quân ta tiến công địch ở thị xã Lai Châu
Đầu tháng 12 – 1953	Liên quân Lào – Việt tiến công địch ở Trung Lào
Cuối tháng 1 – 1954	Liên quân Lào – Việt tiến công địch ở Thượng Lào
Đầu tháng 2 – 1954	Quân ta tiến công địch ở Bắc Tây Nguyên
Từ ngày 13 – 3 đến ngày 7 – 5 – 1954	Quân ta tiến công địch ở Điện Biên Phủ

V – TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Tình hình viện trợ của Mĩ cho Pháp ở Đông Dương

Dưới đầu đề "Mĩ đã dốc những gì vào cuộc chiến tranh ở Đông Dương ?", Tạp chí *Tin tức nước Mĩ và thế giới* số ra ngày 19 – 2 – 1954 đã viết :

... Về tài chính : Hiện nay, Mĩ viện trợ hằng năm 785 triệu USD. Trong số đó, 385 triệu USD viện trợ thẳng cho các lực lượng Việt Nam chống cộng sản và 400 triệu USD viện trợ cho Pháp để bù vào một nửa ngân sách chiến tranh.

Về trang bị : Hằng năm, Mĩ viện trợ thêm vũ khí, máy bay, xe tăng, trọng pháo, các loại xe, súng cối, máy vô tuyến điện, súng liên thanh và đạn dược các loại với tổng số giá trị là 200 triệu USD.

Về người : Mĩ đã cung cấp 200 kĩ thuật viên, Pháp yêu cầu gửi thêm 400, một nửa số đó hiện nay đã lên đường.

Những phi công dân dụng cũng đã được sử dụng vào việc lái một số máy bay dân dụng vào tổ chức cầu hàng không. Tổng cộng tất cả là hằng năm Mĩ đã bỏ ra gần 1 tỉ USD hay là 65 % toàn bộ những tổn phí về cuộc chiến tranh ở Đông Dương ; 600 người Mĩ đã hoặc đang được yêu cầu gửi đến để phục vụ cho cuộc chiến tranh đó.

...

2. Pháp – Mĩ huênh hoang về Điện Biên Phủ

... Trả lời phỏng vấn của phóng viên Mĩ Alen ngày 2 – 1 – 1954, Tướng Cônhi nói : Bộ chỉ huy Pháp tin chắc là sẽ giáng cho Việt Minh một trận thất bại nặng nề ở Điện Biên Phủ. Chúng tôi chuẩn bị đón chờ những trận chiến đấu gay go và dài. Chúng tôi sẽ thắng".

... Ngày 14 – 1 – 1954, Alen tiếp tục đưa tin về cuộc phỏng vấn Cônhi như sau : "Tôi hỏi Tướng Cônhi là ông ta có chờ đợi một cuộc đụng chạm mạnh ở Điện Biên Phủ hay không, thì được trả lời là ông ta mong muốn như thế. Pháo binh Việt Minh có thể làm trở ngại nhưng người ta sẽ làm cho nó phải câm họng..."

*(Âm mưu của đế quốc Pháp – Mĩ trong chiến dịch
Điện Biên Phủ, NXB Sử học, H., 1963, tr. 41)*

3. Dư luận quốc tế đối với chiến thắng Điện Biên Phủ

Sau đây là những đoạn trích trong cuốn *Âm mưu của bọn đế quốc Pháp – Mĩ trong chiến dịch Điện Biên Phủ* :

"... Liên Xô : Thất bại của quân đội Pháp ở Điện Biên Phủ không phải là một sự ngẫu nhiên. Binh lính Pháp ngày càng thấy rõ tính chất phi nghĩa của cuộc chiến tranh. Lời tuyên bố của hạ sĩ Rôbe Máctanh bị bắt làm tù binh ở Điện Biên Phủ đã phần nào chứng tỏ điều đó : "Binh lính và sĩ quan người Pháp chúng tôi không biết chiến đấu vì mục đích gì ?". Đến cả Phó Tổng thống Mĩ Níchxơn cũng phải thừa nhận rằng binh lính Pháp không muốn kéo dài cuộc "chiến tranh bẩn thỉu" này. Ông ta tuyên bố : Còn nói về trận chiến đấu nguy ngập hiện nay ở Điện Biên Phủ thì ở đó không có tinh thần chiến thắng. Pháp đã quá mệt mỏi vì chiến tranh, cũng như hồi nọ chúng ta mệt mỏi về Triều Tiên".

(Báo *Sao đỏ* ngày 6 - 5 - 1954)

(Âm mưu của đế quốc Pháp - Mĩ
trong chiến dịch Điện Biên Phủ, Sđd, tr. 150)

Trung Quốc : "Cuộc chiến đấu của Quân đội nhân dân Việt Nam trong những điều kiện gay go đã đưa đến thắng lợi trên chiến trường Điện Biên Phủ. Nhân dân Việt Nam đã đạt được thêm những thắng lợi vĩ đại và đã chứng tỏ sức mạnh của mình trong cuộc chiến đấu chính nghĩa chống đế quốc xâm lược".

(*Nhân dân nhật báo*, ngày 9 - 5 - 1954)

(Âm mưu của đế quốc Pháp - Mĩ
trong chiến dịch Điện Biên Phủ, Sđd, tr. 154)

Indônêxia : "Việc giải phóng Điện Biên Phủ chứng minh nhân dân châu Á có đủ khả năng kết thúc lịch sử của bọn thực dân âm mưu dùng lực lượng vũ trang để thực hiện dục vọng tham lam của chúng".

(Báo *Tin tức Nam Dương*, ngày 11 - 5 - 1954)

(Âm mưu của đế quốc Pháp - Mĩ
trong chiến dịch Điện Biên Phủ, Sđd, tr. 167)